Siiraa-Lakk.18.3

Description

Azaa fi rakkisuu sahaabota Nabiyyii (SAW) qunnameâ€“kutaa 4ffaa
5-Musâ€™ab ibn Umeyr (Radiyallahu anhuu)
Makkaan keessatti Musâ€™ab ibn Umeyr ijoollee hundarra qananiâ€™aa fi of faayu ture. Abbaa fi haati baayâ€™ee isa jaallatu turan. Haati isaa Maliâ€™at dubartii qabeenya baayâ€™ee qabdu turte. Uffata hundarra gaarii fi laafaa taâ€™e isa uwwisti. Musâ€™ab warra Makkaa keessaa hundarra shittoo urgaaâ€™a dibata. Kophee hundarra gaarii taate godhata. Haati isaa garmalee isa jaallachuu irraa kan kaâ€™e, yommuu hirribaa kaâ€™u akka nyaatuuf teemira, eeybi fi dhadhaa walitti makte kubbaayyaa keessa gochuun mataa isaa bira keetti.

Musâ€™ab Ergamaan Rabbii (SAW) namoota gara Islaamatti waamu yommuu dhagahuu, jireenyi isaa jijjiramuu jalqabe. Musâ€™abis Daarul Arqamatti gara Nabiyyii (SAW) deemun ni Islaamawe, ni dhugoomse. Achii erga bahee haadha fi namoota isaa irraa sodaachun Islaama ofii ni dhokse. Gara Ergamaa Rabbiitti (SAW) dhoksaan ni deddebiâ€™aa ture. Garuu dhoksaan kuni homaa hin turre. Gaafa tokko osoo Musâ€™ab salaatu Usmaan bin Xalah isa arguun haadha fi namoota isaatti beeksise. Isaanis isa qabanii hidhan. Hanga godaansa (Hijraa) tokkoffaa keessatti gara lafa Habashaa godaanutti hidhamaa taâ€™ee ture.

Saâ€™d ibn Abi Waqqaas (radiyallahu anhuu) ni jedha: Musâ€™ab Islaama keessatti qabsoo cimaa akka qabsaaâ€™e argee jira. Akka gogaa bofaa gogaan isaa kan quuncaâ€™u hanga taâ€™utti isa arge.â€• Ergamaan Rabbii (SAW) akkuma isaa yaadataniin ni jedhu: â€œMakkaan keessatti rifeensi isaa [cululuqaa] gurra irra gadi buâ€™u, uffata laafa uffatu, qananiin hundarra qananiâ€™a taâ€™e Musâ€™ab ibn Umeyr caala eenyullee hin agarre.â€• Balaa fi qormaata qaamaa fi humna isaa muudatee fi namni hundarra isatti dhiyoo taâ€™e isatti roorrisuu fi garaa jabaachuu waliinu, Musâ€™ab kheeyri irraa wanta sahaabonni Nabiyyii (SAW) irra gahan irraa duubatti hin hafne. Hanga Guyyaa Uhud Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa shahiidummaan isa kabajuutti karaa Rabbii keessatti ni qabsaaâ€™e.

Guddinni fi barsiisni Islaamni Musâ€™abiif godhe dargaggoota mijaaâ€™inna keessa jiraniif, ilmaan dureeyyi qananiâ€™oo taâ€™aniif, namummaa isaanitiin warroota of dinqisiifatanii fi jireenya addunyaa duuka fiiganiif fakkeenya gaarii taâ€™a. Islaamni Musâ€™abin dargaggeesa qananii keessatti akka fedhe taâ€™u irraa gara nama kaayyoo dhugaa jireenya keessatti qabuutti ceesise. Islaama isaa booda osoo hin ceemâ€™inii fi hin dadhabin nama cimaa taâ€™ee dhaabbate.

Guyyaa amanti kana keessa seene irraa jalqabee boqonnaa fi miâ€™aa isaa darbe achi kaaâ€™ee waadaa cimaa seene. Iimaanni isaa akka jabaatu fi yaqiinni isaa akka gadi fagaatuf leenji qormaataa keessa darbuun waan isaaf hin hafneedha. Musâ€™ab roorroo fi sodaachisni isaa haa marsuu malee, rakkoon, hiyyummaa fi adabbiin isatti haa buâ€™anii malee, boqonnaa fi qananii haa dhabuu malee, jireenya isaa keessatti gammachuu fi tasgabbii kan qabu ture. Qormaata hiyyummaa, warra isaa biratti bakkaa fi

sadarkaa dhabuu, beela, adabbii fi biyya keessaa bahuuf ni saaxilame. Hanga Guyyaa Uhud qormaata dhumaa darbutti qormaata kana hunda keessatti iimaanni isaa ni jabaate. In sha Allaah waaâ€™ee isaa boodarra dabalataan ni ilaalla.

6-Khabbaab ibn Al-Aratt

Makkaan keessatti Kabbaab sibila tumaa ture. Rabbiin ganamaan qajeelcha isaaf fedhe. Daarul Arqam seenun dura Islaama keessa seene. Dadhabdoota amanti isaanii irraa akka deebiâ€™aniif azzabaman (adabaman) keessaa tokko ture. Mushrikoonni dhagaa ibidda keessatti hooâ€™isuun qaama isaa dhagaa kanatti maxxansu.

Ergamaan Rabbii (SAW) Khabbaabin ofitti qabaa turan. Erga Islaamawe booda isatti ni deddeebiâ€™u. Dubartiin isa bulchitu Umm Anmaar jedhamtu yommuu Islaamawu isaa beektu, sibiila hooâ€™istee mataa isaa irra keette. Khaabbis waaâ€™ee kana Nabiiyyitti himate. Nabiyyinis (SAW) ni jedhan, â€œYaa Rabbii Khabbaabin gargaari.â€• Ergasii osoo homaa hin turin dubartiin tuni mataan ishii garmalee dhukkube.

Yommuu cunqursaan mushrikootaa Muslimoota dadhaboo taâ€™an irratti jabaatu, Khabbaab gara Ergamaa Rabbii (SAW) dhufuun ni jedhe, â€œNuuf gargaarsa hin kadhattu? Rabbiin nuuf hin kadhattu?â€• Ergamaan Rabbiis fuulli isaanii kan diimate taâ€™ee ni jedhan: â€œIsin dura namticha dachii keessatti isaaf qotamee achi keessa godhamutu ture. Ergasi magaazin fidamee mataa isaa irra kaaâ€™amuun bakka lamatti addaan murama. Kuni amanti isaa irraa duubatti isa hin deebisne. Filaa sibilaa lafee fi narvii isaa irraa foon kaasun (duguuguun) qaamni isaa ni filama. Kuni hundi amanti isaa irraa duubatti isa hin deebisne. Rabbiin kakadhee! Hanga namni geejjiba yaabbatu Rabbiin malee eenyulle kan hin sodaanne taâ€™ee ykn hoolota isaa irratti jeedala kan sodaatu yoo taâ€™e malee, Sanaâ€™aa irraa kaâ€™ee Hadramawt deemutti Rabbiin dhimma kana ni guutuu (kana jechuun Islaama olâ€™aanaa taasisa.) Garuu isin ni ariifattu.â€• (Sahiih Al-Bukhaari 3612)

Khabbaab (radiyallahu anhu) boodarratti rakkoo fi sarbamuu mirgaa fi haqaa mushrikoonni isa irraan gahan muraasa ni dubbata. Ni jedha: Ani nama sibiila tumu ture. Al-Aas bin Waaâ€™il irraa liqaa qabaa ture. Isatti dhufee akka naaf kafalu gaafadhe. Innis ni jedhe: â€œLakki, Rabbiin kakadhe! Hanga Muhammaditti kafartutti malee liqaa kee siif hin kafalu.â€• Anis ni jedhe: Hanga ati duutee ergasi kaafamtutti ani Muhammaditti hin kafaru.â€• Innis ni jedhe: Erga duâ€™ee booda ani ni kaafamaa?! Yoo suni taâ€™e ati natti dhufta. Ani achitti qabeenyaa fi ijoollee horadha, kanaafu [liqaa kee achitti] siif kenna.â€• Ergasii Rabbiin subhaanahu aayah tana ni buuse:

فَرَءَيْتَ ٱلَّذِى كَفَرَ بِـَٔايَـٰتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ ٱلْغَيْبَ أَمِ
ذَ عِندَ ٱلرَّحْمَـٰنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا ۚ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُۥ مِنَ ٱلْعَذَابِ
ا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُۥ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾

â€œ**Keeyyattoota keenyatti kan kafaree fi â€œdhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamuâ€• jedhe [san] argitee? Gheybi argee moo Rahmaan biratti waadaa fudhatee? Haa dhorgamu! Wanta inni jedhu ni galmeessina, adabbii irraas dabalti isaaf [malu] ni daballaaf. Wanta inni [nan qaba] jedhe hunda ni dhaalla, innis kophaa taâ€™ee Nutti dhufa.**â€• Suuratu Mariyam 19:77-80

Sababni aayaanni tunniin itti buâ€™an Al-Aas bin Waaâ€™il haa taâ€™uyyuu malee namoota akka isaa Aakhiratti kafaran hundaaf tan taatudha. Namni kuni aayatota Rabbitti kafaruu isaa waliinu yoo lamuu kaafame, dhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamu jedhee odeessa. â€œdhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamuâ€• kan akkana jedhuuf oduu duâ€™aan booda kaafamutti qoosuf ykn qishnuufi. â€œAkkuma isin jettan yoo kan lamu kaafamu taâ€™e akkuma addunyaa tana keessatti qabeenyi fi ilmaan naaf kennaman, erga kaafame boodas naaf kennamu.â€• jedha.

Namni kuni jireenya lammataa qorannoo fi jazaan itti adeemsifamu, jireenya addunyaa qormaanni itti adeemsifamuun wal bira qabe. Wal-bira qabiinsi kuni faasidaa fi soba kan taâ€™eedha. Jechi isaa kuni arraba warroota Aakhiratti kafaran irratti kan deddebiâ€™uudha. (Ilaali suuratu Fussilat 41:50, Suuratu Al-Kahf 18:34-36)

Namoonni kunniin wanti guddaan dogongoran, â€œJireenyi addunyaa tuni iddoo qormaata taâ€™uu fi jireenya Aakhirah immoo iddoo qorannoo fi jazaa taâ€™uuâ€• wallaalu isaaniti. Qabeenyi fi ilmaan isaan addunyaa tana keessatti argatan isaaniif qormaata. Aakhiratti immoo qormaata kana akkamitti akka dabarsan qoratamuun jazaan isaaniif kafalama.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa nama aayata Isaatti kafaree fi dhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamu jedhuuf akkana jechuun deebii deebisaaf: â€œ**Gheybi argee moo Rahmaan biratti waadaa fudhatee?â€•** Gheeybi jechuun wanta namarraa dhokataa taâ€™ee ykn ijaan hin mulâ€™anneedha. â€œ **Gheybi argee mooâ€•?** Kana jechuun sila wanta hin mulâ€™annee Guyyaa Murtii taasifamu beeketiin duâ€™aan booda yoo kaafame, qabeenyi fi ilmi akka isaaf kennamu dubbataa? Wanta duâ€™aan booda taasifamu fi erga kaafame booda wanta isatti raawwattamu beeku dhiisiti wanta boru taâ€™uu hin beeku. Inni hundemaa duâ€™aan booda kaafamutti waan hin amanneef wanti inni tilmaamu soba ifa baheedha.

â€œ**Rahmaan biratti waadaa fudhatee?â€•** Mufassiroonni aayah tanaaf ibsa kana kennanii jiru: 1ffaa-namni kuni erga kaafame booda qabeenyi fi ilmaan akka isaaf kennaman Rabbiin waliin waadaa galee jiraa? Yommuu Murtiif si kaasu, Jannata si seensisa jechuun waadaa galeefi jiraa? [1] 2ffaa-Rabbitti amanee, wanta Inni ajaje hojjatee fi wanta Inni dhoowwe dhiisee jiraa? Yoo kana kan hojjatu taâ€™e, qabeenya fi ilma irraa wanta inni jedhu akka isaaf kennu Rabbiin biratti waadaan isaaf taâ€™a.[2]

Erga kuni beekkame Aakhiratti wanti kuni naaf kennama jedhee odeessun isaa kuni dhimma lama keessaa hin bahu:
Takkaa dubbiin isaa kuni wanta hin mulâ€™anne gara fuunduraatti taasifamu beeku irraa kan madde taâ€™uu qaba. Wanta Rabbiin ergamtoota Isaatti beeksiseen ala wanta gheybi Rabbiin malee eenyullee akka hin beekne beekkamaadha.

Takkaa immoo Rabbitti amanuu fi Ergamtoota Isaa hordofuun Isa biratti waadaa kan fudhate taâ€™uu. Rabbiin namoota Isatti amananii fi ergamtoota Isaa hordofan Aakhiratti akka isaan milkeessu waadaa galee jira. Nama kanarraa dhimmoonni kunniin lamaan waan dhabamaniif oduun isaa soba akka taâ€™e

ni beekkama. Kanaafi itti aanse ni jedha: **â€œKallaaâ€•** Haa dhorgamu dhimmichi akka inni odeessu miti. Beekumsa gheybi hin qabu, kaafira waan taâ€™eef beekumsi Ergamtootaaf kenname homaa isa bira hin jiru. Waan kafaree fi amanuu dideef Rahmaan birattis waadaa hin fudhanne. Garuu faallaa wanta inni jedhee argata. Qoratamuu fi adabamuuf jechi isaa kan katabamuu fi eeggamuudha. Kanaafi ni jedha, â€œ**Wanta inni jedhu ni galmeessina, adabbii irraas dabalti isaaf [malu] ni daballaaf.â€•** Akkuma inni jallinnaa fi kufrii dabalate, gosoota adabbi adda addaa isaaf daballa.[3]

â€œWanta inni [nan qaba] jedhe hunda ni dhaallaâ€• Qabeenya fi ilma isaa ni dhaalla, addunyaa keessaa kophaa taâ€™ee baha. â€œ**innis kophaa taâ€™ee Nutti dhufa.**â€• Kana jechuun ilmaan isa jabeessan, gargaartota isa gargaaranii fi qabeenya kan hin qabne taâ€™ee Guyyaa Murtii kophaa taâ€™ee Nutti dhufa.[4]

Barnoota baayâ€™ee asirraa baranna. Isaan keessaa: Kaafironni osoo kafaranii jiranu Jannata si seenna jechuun odeessu. Oduun isaanii kuni soba akka taâ€™e aayaanni kunniin ifa baasu. Sababni isaas, oduun isaanii ragaa qabatamaa hin qabu. Wanta gara fuunduraatti taasifamu hin beekan. Akkasumas, Rabbitti amanuun wanta Inni ajaje hin hojjatan, wanta Inni dhoowwe hin dhiisan. Ammas, wanti asirraa barannu, namni addunyaa tana keessatti qabeenyaan yommuu qananiiâ€™u Aakhiratti Rabbiin na qananiisa jedhee of gowwoomsu akka hin qabneedha. Wanti Aakhiratti isa baraarun qananii isaaf argamsiisu qabeenya osoo hin taâ€™in iimaana fi hojii gaggaarii hojjateedha.

Amma gara seena Khabbaabitti yommuu deebinu, Umar (radiyallahu anhu) yeroo bulchiinsa isaa Rabbiif jedhe wanta isa qunname Khabbaabin gaafate. Khabbaabis dugda isaa irraa ni saaqe. Madaa nama rifachiisu yommuu argu Umar ni jedhe: â€œKana dura wanta akkanaa argee hin beeku.â€• Khabbaabis ni jedhe, â€œYaa Amiiral Muâ€™miniin! Ibidda naaf bobeessan. Ergasii achi keessa na kaaâ€™an. San booda namtichi tokko miila isaa laphee kiyya irra godhe. Lafti hin qorrine dugda kiyyaan malee. Ä°biddi sunis foon kiyyaan malee hin dhaamne.â€• (Rawdatul Anf 2/98)

Yommuu rakkoo isaan dabarsan kana arginu, nuttis yeroo rakkoon nu qunnamu, jabeenya fi obsa akka horannuuf fakkeenya nuuf hin taâ€™anii?

Kitaabban wabii:
[1] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 7/622, Tafsiiru Ibn Kasiir-5/257,Zaadul Masiir 896
[2] Tafsiiru Xabari-15/621
[3] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 582
[4] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 7/626
As-Siiratu Nabawiyyatiâ€“fuula 155-159, Alii Muhammad Sallaabi, Noble Life of The Prophet [English] 1/403-409

Date Created
October 12, 2019
Author
admin